

Богољуб М. Андрић

КУЋЕВНИ РАСКОДИ И ПРИКОДИ 1950/51

(Препредило Љубисав Андрић)

Предговор

Обзнањујући из очеве рукописне заоставштине *Кућевни дневник*, у који је он из дана у дан, из седмице у седмицу, из месеца у месец, безмало пуних једанаест година (1956-1966) записивао приходе и расходе, у то време, дванаесточлане породице чији је он био старешина (*Гласник Историјског архива Ваљева*, бр. 34,2000, 171-201), споменуо сам да је отац ову врсту кућевног књиговодства почео писати много раније, али да те књиже најалост нису сачуване. Више пуким случајем, него дужном бригом, после његове смрти (1991), сачувале су се још две, од којих је једна насловљена *Кућевни раскоди и прикоди 1950/51 год.*

У ту сасвим скромну, броширану свешчицу, давно избледелих корица плавкасте боје и пожутелих листова, тзв. писанку (Lira Mill, Загреб), величине 19,5 см, отац је на 16 од 30 страница, читким рукописом, ћирилицом, најчешће црним, плавим али и љубичастим мастилом, уписивао колико је и од чега стекла прихода тадања задруга Андрића, од десет душа, и на шта их је утрошила у те две године, тачније годину и по дана, упамћену у народу по неродности, гладовању и другим невољама; понајвише по осиностима једних и устрашеностима других, присилним откупима, потказивањима, сумњичењима и хапшењима.

За разлику од *Кућевног дневника*, у који је прво записивао датум, затим име члана породице коме је и шта купљено, штавише и где и, најзад, колико је то плаћено, отац је овде, на први поглед, шкртнији – определио се за продужену нумерацију *примања и издавања*, само понегде, и то узгред, наводећи и датум – али је зато у бележењу кућевних *прикода* и *раскода* последније поштовао књиговодствено начело. На једној страници, пар-

пој, записивао је, како их он назива, *примања*, а сучелице њој, на другој, непарној старници *издавања*.

Овај кућевни дневник, писан зарад себе самога, отац је *водио*, већ сам рекао, нешто више од годину и по дана. Без икакве журбе, ревносно, дисциплиновано, сабрано и сабирно. Први запис потиче из јануара 1950, а последњи, датирани, је од 14. јула 1951. године. (Да то није записано, не бих знао да сам тог дана, можда и први пут, био у Осечини и потрошио 50 динара, на пример.) Слажући тако записе један на други, приход на приход, издатак на издатак, страницу је закључивао извођењем збирне бројке, да би њоме, с ознаком *пренећо*, отпочињао следећу страницу. И тако, не узмичући, све до краја, да би се на крају, у чудном укрштају, нашли једни наспрам других, готово нераскидиво срођени, зараде и трошкови чинећи необичан збир, целину.

Не знам зашто је после 14. јула, некако нагло и неприродно отац, у чијој природи није било ни наглости ни безвољности, престао да *своди рачуне* о кућевном *исловању*. Узрок томе једва да се може наслутити. Готово је нерешљив. Можда је то учинио и зато што га је 1951, у лето, Миличанска задруга, у којој је био запослен од 1949, отпустила с посла и, у кући коју је он с укућанима подигао (1947) на Гаражи, поставила другог *шрговца*. Партијска припадност била је, и у то злехудно време, пресудан аршин.

На страну то. И овлашни, расејани прелет, без дубљег загледања и нишчитавања ових записа – а њих је 37, кад је реч о приходима, и 209, кад је реч о расходима – пружа слику можда уверљивију од сваке званичне статистике, не само живота једне породице, која је сматрана имућнијом у својој околини, колико времена *имања* и *немања* од пре пола века – радило се много, зарађивало мало, живело тешко а, опет, часно. Очева *књижа* то непобитно потврђује. Примања, која нису била само од онога што се могло једино продати (дрва, ћумур, ракија), него и од кирије на стан и плате, једва су, за годину и по дана, досегла 155.303 динара, а издавања, и то на оно најнужније (храна, лекови, школовање троје чељади), 205.727 динара.

Из тих ситних – понављам – *наоко ништивних података, из тог непревејаног и непросејаног ситниша, тек у збиру и прелету бројки и имена, из расја и отијуна, откана, жива, убедљива, чврста, истинита и, ако хоћеће, узбудљива слика, права шара једног замало времена* (нав. дело, стр. 173) која може послужити проучаваоцима села и живота у њему.

Породица Бољуба М. Андрића 1959.

*Слеви на десно (стоје): кћери и синови: Стојанин (1923–1997),
Надежда (1930), Војислав (1933), Љубица (1935) и Љубислав (1938);
(седе): мајка Радојка (1879–1966), Бољуб (1901–1991) и
супруџа му Илишка (1900–1973). Снимио: Драгољуб Динић*

*

Кућевни расходи и приходи 1950/51 год, ваља ми и то напоменути, штампани су верно, баш онако како су затечени у очевом рукопису – не дирајући ништа. На неразумљиве речи упозоравао сам уобичајеном ознаком: *sic!* – *тако пише*. Оне које су написане скраћено, допуњавао сам, и означавао, како се то ради, угластим заградама. Најнужнија објашњења и податке о личностима, из најближе родбине, давао сам у спуштеницама, на истој страници.

Зарад уштеде, записе сам ређао један за другим – једна страница у рукопису једна алинеја, дакле *in continuo*, с тим што су почетак и крај пасуса, због боље уочљивости, одштампани *курзивом*, а стављањем тачке и запете назначавало сам да је реч о новом реду у рукопису.

Све је, дакле, у слово, онако како је и у књизи.

1950 г.

Примање; 1 готовина из 1949 годи[е] 6000 [динара]; 2 примљено за дрва провизија 11860; 3 примљена плата¹ за Јануар 2430; 4 примљено за зејтин 300; 5 узето за 1. метар дрва 1000; 6 узето за 100 кгр ракије 15750;

¹ Од Миличанске задруге, где је био запослен (1949-1951)

примана (sic!) плата за фебр[уар] 2230; 8 кирија на стан² за Јануар 2000; 9 узето за један м[етар] дрва 1100; 10 Примљена кирија за стан за феб[руар] 1680; 11 узето за три метра дрва 3000; *за њренос свежа* 47.350

Издавање; 1 Златомиру Томићу за 200 к[илограма] кур[уза] 7000; 2 Леки Станојевићу за 1. сламу 1800; 3 за једно прасе 1500; 4 за 20 кила вина 1000; 5 за једну метлу у коцељеви 100; 6 за 10 кила креча 100; 7 за свечарско за славу³ 100; 8 Нади⁴ за ударје 500; 9 око Милене⁵ за лекове подвоз и чизме 800; 10 за једну сикиру 78; 11 за 1,5 [кг] шећера 52; 12 око Милене подвоз и друго 180; 13 за два вишека паприке 80; 14 за један метар шенице 450; 15 за 450 кгр куруза 3500 д. 15750; 16 за 1 кило јабука Милене 80; 17 за 1. бренер за лампу 65; 18 за 2 карте до Ваљ[ева] и обр[атно] 160; 19 за 3 кгр шећера 100; 20 за 2 кгр шећера 68; 21 за 450 кгр сена 4050; 22 Љубици⁶ и Ђереку⁷ за опр[авку] школ[е] 200; 23 за поклеп сикире раника и друг[их] ал[атки] 220; *за њренос свежа* 34.443

Примање; њренетио 47350; 12 узето за вола Мургу 12000; 13 примљена плата за март 2400; 14 при[м]љена плата за м[есец] апр[ил] и кирија 2400; 15 примљена кирија за преноћиште⁸; 16 прим[љена] кирија за преноћ[иште] за IV и V 1300; 17 прим[љена] плата за мај 1950 г 2200; 18 прим[љена] плата за Јуни 1950 г 2650; 19 прим[љена] кирија за мај и Јуни 400; *за њренос свежа дин.* 72560

Издавање; њренетио 34433; 24 Војисаву⁹ за једну капу 290; 25 Љубици и Љубисаву за мастило 38; 26 за једну влашу течност[ти] од шуг[е] 140; 27 подвоз до Ваљева и обрат. 160; 28 за преглед Мирјане¹⁰ Докт[ору] 100; 29 за лекове Мирјани 100; 30 дато за један шињер 2000; 31 дато за 5 кгр брашна 175; 32 за 10 кила браш[на] 1. сап[ун] и 3 пас (sic!) 120; 33 подвоз до Ваљева и обратно 160; 34 за 30 кила лука 280; 35 за 61 кило пасуља 1220; 36 за кирију¹¹ из коцељеве 150; 37 сено Крсману [Ивановићу] 290 к. 2900 [*свежа*] 42.266; 38 дато Војиславу за пенцирање ц[окула] 500; 329 дато за 2 кг. шећера и 9 кг брашна 126; 40 дато доктору за преглед Богољуба и л[екове] 160; 41 дато за 2 кг сира 220; 42 дато Богољубу за преглед и лекове 250; *за њренос* 43.522.

њренетио свежа 72560¹²

-
- 2 Стан је издаван за шофера Аутобуског предузећа из Ваљева
 3 Јовањдан, породична, крсна слава која пада 20. јануара
 4 Надежда, кћерка (1930), удата за Животу Протића, Горња Буковица
 5 Унука (1945), по сину Стојадину
 6 Кћерка (1935)
 7 Надимак сина Љубисава (1938)
 8 Шофера
 9 Син Војислав (1933)
 10 Унука (1942), по сину Стојадину
 11 Од Цигана који су радили под наднициу на брању и сушењу шљива
 12 Реч је о приходима (*прилици*)

Издавање; иренетио 43.522; 43 Марјану Плећићу дато за пашу 500; 44 Рад[омиру] Јовановићу за поклеп раника 60; 45 Дато за 450 кг кур[уза] у шапцу 16425; 46 Дато за 214 кг куруза у коцељеви 10165; 47 Спасенији¹³ за сандале 400; 48 подвоз до Ваљ. и обратно око Богољ[уба] 1210; 49 порез на докодак 300; 50 за месо на Вашеру 300; 51 за једну овцу за преславу¹⁴ 1800; 52 за десет кила вина за преславу 550; 53 за четири кила ракије за преславу 680; 54 Миду¹⁵ за прев[оз] Богољуба од Ваљ. 1000; 55 Богољубу за лекове 100; 56 Јелићу¹⁶ Доктору за 3 прег[леда] Богољ.[уба] 440; Стојадину¹⁷ за пенцир[ање] чокола 700; 58 Стојадину подвоз и трош[ак] у Ваљ. 170; 59 Богољубу за један штап 35; 60 за три лепка¹⁸ 15; 61 за 60 кг пасуља у коцељ[еви] 1240; 60 за 30 кг лука у коцељеви 300; 63 трошак кирија из коцељ 210; 64 за робу на плавању 350 [свега] 80.472

примање; иренетио свежа 72560; 20 Стојадин и Војисав зар[адиши] на жетв[и] 3000; 21 Примљена плата за Јули 2650; 22 Примљена плата за август 2650; 23 Примљена плата за Септем[бар] 2650; 24 Примљена плата за октобар 2650; 25 кирија на рестор[ан]¹⁹ за VII-VIII-IX 600; 26 узето за 15 кубика дрва 15000; [свега] 101.360; *иенетио* 101 360

Издавање; иренетио 80.472; 65 Дато за зоб за семе 210; 66 Стојадинов трош[ак] на логор[овању] 150; 67 Пантелији²⁰ за мед Милени 100; 68 Милени за лекове 95; 69 Љубисаву за преглед и некцију 140; 70 Богољубу за преглед и некцију 140; 71 Љубисаву за лекове 105; 72 Љубисаву за преглед 130; 73 Богољубу за преглед и некцу 130; 74 Богољубу за лекове 52; Љубици за оправку патика 250; 77 трошак на петровдан 50; 78 6. VII 50. Богољубу за преглед и некцију 130; 79 За 250 кг Шенице у шапцу 20250; 80 За 4. кила сланине у шапцу 2000; 81 Стојадинов трошак у шапцу 100; 82 Стојадинов трошак други пут 260; 83 Стојадинов трошак у ваљеву 2. пута 250; 84 За три метра мајије²¹ на плавању 150; 85 За пет метара Цица²² на плавању 250; 86 За три литра гаса 42; *иренетио* 105.456

Примање; иренетио 101360; 27 хирија за на кућу за X ме[сец] 200; 28 примљено боловање од 21 (sic!) до 15 VI²³ 3948; 29 Плата и кирија за месец XI 2850; *свежа* 108358; *за иренос* 108358

Издавање; Пренетио 105.456; 87 Стојадинов трошак на плавању 180; 88 За порезу 28. VII 1950 динара 300; 89 У Црниљеву за судове 230; 90 У Црниљеву

13 Снаха (1921), супруга сина Стојадина, девојачко презиме: Адамовић

14 Спасовдан, у народу зван Покрижак, пада у јуну

15 Миде Секулић, шофер и први, вишегодишњи таксиста у Ваљеву

16 Драгутин Јелић, лекар у Ваљевској Каменици, Осечини а потом у Ваљеву

17 Син (1923-1997)

18 Лепљиве траке за хватање мухи

19 Миличанске задруге у којем је отац радио (1949-1951)

20 Брат од стрица, син Павлов

21 Маија, врста простог памучног платна фабричке израде

22 Врста памучне тканине са шарама у боји

23 У Ваљевској болници, од 21. априла до 15. јуна 1950. године

за три калема конца 180; 91 На плавању за конац 60; 92 У Осечини Стојадинов трошак 20; 93 У Оглађеновцу на вашеру за бостан 120; 94 Љубици за цоколе 1530; 95 Љубисаву за цоколе 1530; 96 Мирјани за цоколе 1600; 97 Војиславу за пенцирање цок[ула] 700; 98 Илинци²⁴ за гумаће 300; 99 Спасенији за гумаће 300; 100 Љубици и Љубисаву за књиге 200; 1 [Нумерисање почиње од јединице; реч је о новој 1951. години] За педесет кила мяса 1370; 2 Нади на колевку²⁵ 120; 3 Стојадину трошка на кум[ству] 370; 5 за браш[но] шећер и маст 150; 6 дато за печеницу 2050; 7 Љубици и Љубисаву за јело XI 280; 8 Љубици за прашак од ваш[ки] 20; за *ѿренос* 117266

ѿренейѿо 108358; 30 узето за дрва 4, 1/2 мет[ра] 4500; 31 узето за ракију 20 кила 4000; 32 примљено од Мајке²⁶ инвал[иднине]²⁷ 5500; 33 примљена плата и кирија за XII м[есец] 2850; 34 узето за 1015 кгр ђумура²⁸ 10660; *свеџа* 135868; за *ѿренос свеџа* 135868

издавање; ѿренейѿо 117.266; 109 дато за 140 капића²⁹ 140; 10 [Ново нумерисање, значи: 110] Богољубу и Љубисаву Доктору и лекове 410; 11 дато за једну овцу 2500; 12 Богољубу за једне пантал[оне] 3000; 13 Богољубу за оправку копорана³⁰ 500; 14 Богољубу за пенцирање цок[ула] 600; 15 дато за 2 м[етра] цица 1. м[етар] мај[ије] 1/2 шив.[аће поставе] 1 чор[апе] 210; 16 дато за 3 м[етра] салије³¹ 2 1/2 м[етра] цица 1. чор[апе] 497; 17 на бабинама³² код наде 300; 18 Илинци за лекове и доктору XII [децембар] 260; 19 Богољубу за лекове и доктору XII 240; 20 Богољубу трошак у Ваљеву XII [1]950 [године] 80; 21 дато за два метра шенице 18.000; 22 трошак на дан гласања 3 XII 950 50; 23 дато за кукињу за децембар 280; [*свеџа*] 144333; отписује се ова сума јер је 2 пута упис[ано] 1750; [*осѿаје свеџа*] 142583; 24 дато за кукињу додатак XII 110; 25 дато за кукињу за 15 дана 1 140; 26 дато Мирјани за лекове 50; 27 дато за 8 пакли дув[ана] и 5 шиб[ица] 100; 28 трошак 2. I 1951 у Ваљеву 130; 29 дато за 1,10 шај[ка]³³ 2 мар[аме] 2 м[етра] шив[аће] пос[таве] 635; 30 дато за 10 кгр гаса 275; 31 дато за канторију (sic!) и вожњу 170; за *ѿренос свеџа* 144213

24 Супруга (1900-1973), девојачко: Танасковић

25 За унуку Миловилу (1950), по кћери Надежди

26 Радојка (1879-1966), девојачко: Ђурђевић

27 Инвалиднину је примала за супруга Милорада, каплара I чете IV батаљона пешадијског пука II позива, учесник Првог и Другог балканског рата (1912-1913), Првог светског рата (1914-1918): заробљен на Гучеву (1914); умро (1918) у логору за ратне заробљенике који се налазио на месту Кримс, између села Кринице и Мартинковице, југоисточно од Броумова (Чешка)

28 Дрвени угаљ, угљен

29 Врста ексера за цокуле

30 Кратак горњи капут с рукавима (као део народне ношње)

31 Постава за одело

32 Време после порођаја (обично седам дана) које родиља проведе у постељи; у те дане дарују се поклонима новорођенче и породиља

33 Чоја, фабричке израде, за разлику од сукна које је домаће израде

йрениџо 135868; 35 узето за 7,5 м[етар] дрва 6635; 36 узето за 200 кгр сена 4000; за *йренос св.* 146.503

1951

йрениџо 144213; 32 дато за 10 кгр вина за славу 800; 33 дато за 2 кгр љуте за славу 700; 34 попу за свечарско 100; 35 Мој трошак у Ваљ. 30 I 1950 [1951] 152; 36 за 2 калема конца на доп. бон. (sic!) 40; 37 дато за кукињу за фебруар 280; 38 дато за 146 кг. куруза 10.900; 39 дато за поклен раника 50; 40 подвоз до Ваљева 140; 41 за 108 кгр кокуруза 400; 42 дато порезе за I тром[есечје] 600; 43 трошка пића на плав[ању] 75; 44 дато за 20 кгр пасуља 1500; 45 подвоз до Ваљева 140; 46 трошак на плав. 27 III 250; 47 дато за 50 кгр куруза 3800; 48 дато за 30 кгр кур[узног] семена 155; 49 дато за 15 кгр кромпира 150; 50 дато доктору за преглед 450; 51 дато за лекове 175; 52 дато за 106 кгр куруза 400; 53 дато порезе за II тром[есечје] 500; за *йренос свежа* 165.970

йрениџо 146503; 37 узето за 1350 ђумур[а] 8800 [*укуйна йримања* 155.303]

йрениџо 165970; 53 дато за 1 кгр бел[ог] лука 190; 54 Мирјани за кукињу 40; 55 Љубици и Ђереку за кукињу 40; 56 Љубици за пенцирање ципела 100; 57 9 IV подвоз до ваљева 140; 28 24 IV подвоз до Ваљева и обрат[но] 170; 59 24 IV 1/2 мастила 100; 60 26 IV за 40 месеца 1320; 61 26 IV за 1 пак[ло] дув[ана] и 4. шиб[ице] 40; 62 27 IV за 2 кила сланине 960; 63 [исти датум уписан до 72-ог редног броја] за 13 кила кромпира 520; 64 за 1 кило галице гараж[а] 50; 65 Љубисаву за капу гараж[а] 62; 66 за 2 чанка и 2 чиније 100; 67 Стојадину за 1 м. шајка 2800; 68 подвоз и обратно до Ваљ 140; 69 трошка у Ваљеву 50; 70 за 10 кила пасуља 700; 71 за 1000 бонова³⁴ 1200; 72 Марјану за пашу 500; 73 У шапцу за 140 к. кур[уза] 14300; 74 остоји катићу за 20 к кур[уза] 2000; 75 у М[есном] и[ародном] одбору за 40 к кур[уза]; 76 у М[есном] и[ародном] одбору за 20 к. пасуља³⁵; 77 у Ваљеву за 5 к. пасуља 500; 78 за 45 кила куруза 4050; 79 за 61 кило јечма 2135; 80 за оправку косе 100; 81 за једну нову косу везано 135; 82 за преглед на ренген у Ваљ 200; 83 трошка и ручак 175; 84 за трошак Љубисаву у Осечини 14-VII-51 50 дин.; 85 за преглед и лекове Љубисаву 150 дин.³⁶ [*свежа* 199.087]

34 Штампане маркице („тачкице“) којима се одређује количина следовања потрошне робе ради што рационалнијег снабдевања

35 Трошак под бр.75 и 76 плаћен боновима

36 На овом месту прекинуто је бележење прихода и расхода, без извођења коначног трошка.

Остали *Трошак* забележио је син Стојадин у првој свесци описаној у *Гласнику* бр. 34

	1951	түрешетто	144213
32	дайыо	за 16 кыр вилна засельу	800
33	дайыи	за 2 кыр луите засельу	700
34	йонгу	за свеларакко	100
35	Мюг	түрешетто у Вал. 30 I 1950.	152
36	за 2	каната йонгу, на дай. ден.	40.
37	дайыо	за кыкшыу за фелгу ор.	280
38	дайыо	за 146 кы курузо,	10900
39	дайыо	за йоракей рашшо,	50
40	йонгу	до-Валева	140
41	за 108	кыр курузо,	400.
42	дайыо	түрешетто за I широт.	600.
43	түрешетто	йонгу на алав.	75
44	дайыо	за 20 кыр пасура	1500
45	йонгу	до-Валева,	140
46	түрешетто	на алав. 27 III	250
47	дайыо	за 50 кыр курузо,	3800
48	дайыо	за 30 " кыр семано,	155
49	дайыо	за 15 " йонгу	150
50	дайыо	доктору за йоракей	450
51	дайыо	за лесово	175
52	дайыо	за 106 кыр курузо,	400
53	дайыо	түрешетто за II широт	500
		за түрешетто свел	165970

Факсимил 14 сйранице аутиографа Богольуби М. Ангурића „Кухенни раскоди и йрикоди“, 1950/51. зод.

Трошак

од кад је Богољуб ступио у бо[л]ницу од 4.000 динара које сам дао³⁷

Спасенији за сандале 400; За возњу од ваљева 80; Мој трошак у ваљеву и возња 180; Дуван и једно млеко 30; Части јеан сатљик [печ. реч.] 40; 27-IV-1950 за порез на доходак 300; Нани³⁸ за карту у ваљево 80; Нани трошак у ваљеву 100; Мој трошак у Ваљеву 200; За месо на вашару 300; Мој трошак у ваљеву 200; Једна Овца за преславу у Коце[љеви] 1800; Десет кила креча у Коцељев 100; Десет кила вина по 55 дина[ра] 850; Четири кила ракије по 170 дин 680; Спасенији трошак у ваљеву 200; Миду за возњу од ваљева Богољуб[а] 1.000; Богољубу за лекове 100; *Свежа* 6640 [укуйна издавања 205.727]

Errata

Приређујући очев *Кућевни дневник (Гласник Историјског архива Ваљево, бр. 34, 2000)* погрешно сам читао имена Љубице и Љубинке, која је отац у трећем падежу (коме) писао развучено: *Љубици* и *Љубинци*, па сам тако, ненамерно, издатке Љубинци „приписао” Љубици. И то на више места. Видети датуме: 19. X 1957, стр. 178; 20. X 1958, стр. 182; 2. III 1960, стр. 185; 1. VII 1960, стр. 187; 14, 26, 30. VII 1960, стр. 187; 16. VIII, 16. IX 1960, стр. 187; затим 18. IX, 26. X, 23. XI 1960, стр. 188; 5. II 1961, стр. 189; 15. XI 1961, стр. 190; 14. I 1962, стр. 191; Љубици за подвоз око зуба 500, стр. 193 (треба да пише Љубинци); 21. VII, 30. VII 1963, стр. 194; 25. и 30. III и 12. IV 1964, стр. 196; најзад, 28. IV, 8. V 1964, стр. 197. Извињавам се сестри Љубици и читаоцима *Гласника*.

³⁷ Видети напомену под бр. 23

³⁸ Тако смо ми, деца њена, звали своју мајку; никада по правом имену (Илинка)